

Son yayınlanan video grafik çalışmasında, COVID-19'un dünyadaki yayılımı görülmektedir. Daha önce hazırlamış olduğumuz [MiniPDF 05](#)'te de genel yayılım değerlendirmesi yapılmış olmakla birlikte, aradan geçen 2.5 aylık süre sonucunda hem yayılımın yönü ve hem de etkisinde bazı değişiklikler gerçekleştiği için, hem yeni bir yayılım videosu ve hem de bu videoya ilişkin değerlendirme raporu hazırlanmıştır.

Yayılımın ilk günlerinde çeşitli ülkeler hızlı bir şekilde öne geçmiş ve Avrupa kıtası başta olmak üzere çeşitli dalgalanmalar söz konusu olmuştur. Bu süreçte irili ufaklı çeşitli ülkeler büyük vaka sayılarına ulaşırken, zaman içinde durum daha farklı bir hale gelmiş ve COVID-19 sürecinde sağlık sistemi performansı, mevsim ve nüfus etkileri belirgin bir şekilde kendisini hissettirmiştir. Bu durumun en belirgin istisnası Çin olarak göze çarpmaktadır. Salgının ilk günlerinde yüksek rakamlara ulaşan Çin, çok sert önlemler uygulayarak, yayılımı erken aşamada kontrol altına almış gibi görünmektedir. Çin'in toplam vaka sayısındaki durumu o kadar anormaldir ki, 1.4 milyarın üzerinde nüfusu olan ve hastalığın başlangıç noktası olan Çin'deki toplam vaka sayısı, 2.5 milyon nüfusu bile olmayan Katar'ın çok daha altındadır. Bu da, Çin verilerinin güvenilirliği konusunda bazı şüpheleri beraberinde getirebilmektedir.

Yayılım sürecinin ne kadar daha süreceği henüz bilinmemektedir. Bununla birlikte erken dönemde Çin ve çevresinde gerçekleşen yayılım, önce Avrupa'yı ve ardından da Amerika kıtasını üs olarak tutmuştur. Hem Kuzey ve hem Güney Amerika'da çok güçlü bir yayılım gösteren virüs, daha sonra Hindistan ve Asya bölgesine yeniden geri gelmiş gibi görünmektedir.

Bir özel durum da, yarım kürelerle ilgilidir. Kuzey yarımkürenin yaz aylarına girmesiyle birlikte, güney yarım kürede kış başlamış ve yayılım, güney yarımkürede hissedilir bir şekilde artmıştır. Virüsün mevsim ile ilişkisi pozitif yönlü ve anlamlı gibi görünmektedir fakat bu ilişkinin şiddeti ile ilgili değerlendirme yapmak için henüz erkendir. Zira mevsimler, yayılımdaki birçok faktörden sadece biridir.

Asya'da yeniden hareketlenen virüs, özellikle Hindistan ve Rusya'da ciddi bir yayılım göstermiştir. Günümüz itibarıyla Hindistan'da her gün 70-80 bin yeni vaka görülmektedir ve bu sayı da hala yükselme eğilimindedir. ABD'deyse günde 40-50 bin seviyelerinde vaka dalgalanması görülmektedir. Bu iki ülke, dünyadaki toplam günlük vakaların yaklaşık yarısını oluşturmaktadır. Bununla birlikte eğer Hindistan'da yayılım süreci kontrol edilemezse, yüksek nüfusa bağlı olarak ABD'yi (vaka sayısında) geçmesi beklenebilir.

Video grafik incelendiğinde, Rusya ve Hindistan dışında, kış aylarını yaşayan güney yarımküre ülkelerinde de ciddi bir hareketin olduğu görülmektedir. Güney Amerika ülkeleri ve Güney Afrika Cumhuriyeti gibi ülkelerde vaka sayıları ciddi bir şekilde artarken, videonun sonlarına doğru Avrupa kıtası ülkelerinde de yukarı yönlü küçük hareketler görülmektedir. Bu küçük hareketlerin sebebi mevsimsel değişimlerden ziyade, kapanan ekonomilerin açılması, normalleşme süreci ve turizm hareketlerinin başlaması olarak değerlendirilmektedir.

Tam bu noktada önemli bir detay söz konusudur. Dünya nüfusunun çok önemli bir kısmı kuzey yarımkürede yaşamaktadır ve virüs, Avrupa ülkeleri de dahil olmak üzere bu yarım kürede kış aylarında henüz etkin olmamıştır. İlk yayılımın Şubat'tan sonra başladığı ve ardından mevsimin yumuşadığı gözlerden kaçmamalıdır. Dolayısıyla, bu güne kadar virüs ile Aralık ve Ocak aylarında karşılaşmayan Asya ve Avrupa ülkelerinde ne gibi bir sonucun oluşacağı belirsizdir. Virüsteki olası (olumlu yönlü) mutasyon ve aşı haberleri iyi görünmekle birlikte, kuzey yarımküre ülkelerinin bu virüs konusunda planlama, altyapı ve lojistik alanlarında ciddi bir hazırlık yapması akıllıca olacaktır.